

- 1) a network of libraries, dominated by those that have acquired the status of research institutions — national and state;
- 2) the state scientific institution "Book Chamber of Ukraine named after Ivan Fedorov" (KPU);

The university sector of bibliological science is represented, first of all, by the largest and oldest specialized scientific bibliological centers — ZVO of culture and arts — RDSU (former RDIK), KhDAK and KNUKiM.

The institutional analysis revealed that RDSU holds significant positions in the field of research on theoretical problems of bibliology. Employees of the Department of Documentary Communications and Library Affairs of this ZVO are developers of current scientific research topics in the field of bibliology. The result of the GDR of the institution was the publication of the monograph by H. M. Shvetsova-Vodka "Document and book in the system of social communications", the defense of doctoral and 8 candidate theses, scientific - practical manuals, personal collections of selected works and training manuals.

The analysis of the institutional structure of modern Ukrainian bibliology allows us to state a certain limitation of organizational forms: the academic sector of the organization of bibliological research is practically absent, the scientific and educational sector and the industrial sector are almost equally developed. The scientific and educational sector includes specialized departments of universities of III-IV levels of accreditation, the industrial sector is formed by a network of libraries, dominated by those that have acquired the status of scientific and research institutions - national and state, as well as the Book Chamber of Ukraine named after I. Fedorov. In terms of the importance of the scientific contribution to the development of Ukrainian bibliology, the institutional leaders are the NBUV, specialized departments of RDSU and KhDAK, etc., which stably ensure the intensive growth of new scientific knowledge and the training of scientific personnel.

Practical significance: the main provisions contained in the article can be used in the development of conceptual foundations for the further development of domestic bibliology and its individual components — theory, methodology, methods, technology, history, organization and management of bibliological activities.

Key words: bibliology, institutional structure of research activity, scientific bibliological center

УДК 001.85:930.85]:327.5(477)

НАУКОВО-ДОСЛІДНІ ПРАКТИКИ НАЦІОНАЛЬНОГО ЦЕНТРУ НАРОДНОЇ КУЛЬТУРИ «МУЗЕЙ ІВАНА ГОНЧАРА» В УМОВАХ ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ

Вільчинська Ірина Юріївна – доктор політичних наук, професор,
Київський національний університет культури і мистецтв, м. Київ
<https://orcid.org/0000-0001-5388-7811>
DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.v48i.810>
poisk.07@ukr.net

Святненко Анна Василівна – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри арт-менеджменту та івент-технологій, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтва, м. Київ
<https://orcid.org/0000-0001-5337-5656>

Орлов Роман Юрійович – магістрант кафедри арт-менеджменту та івент-технологій, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, м. Київ

Зроблено спробу комплексно дослідити можливості науково-дослідного потенціалу Національного центру народної культури «Музей Івана Гончара»; проаналізовано стан та напрями науково-дослідної діяльності «Музею Івана Гончара» в умовах війни росії проти України; доведено, що в умовах гібридних загроз музей продовжував ефективно займатися експедиційною роботою, проведенням заходів наукового характеру, проведенням обліку нових надходжень, науково-методичними дослідженнями тощо.

Ключові слова: Музей Івана Гончара, науково-дослідні практики, гібридні загрози.

Актуальність проблеми. Загальновідомо, що ставлення до культурної спадщини, що збереглася до наших днів у вигляді різноманітних предметів народної культури, є одним із важливих індикаторів культурного потенціалу країни. В цьому контексті Музей Івана Гончара є унікальним центром української народної культури, в якому в об'єктивній повноті й всебічній органічності представлена традиційно-побутова й духовно-світоглядна модель українського середовища від давніх часів до сьогодення. Музей Івана Гончара гармонійно поєднує науково-теоретичне музейництво з практичним відродженням культурно-мистецьких традицій минувшини. Музей є не лише статичним сховищем історико-культурних реалій України XVI – XX ст., а й динамічним сучасним поліфункціональним соціокультурним закладом, який активно популяризує українську народну культуру в Україні та за її межами.

Попри свою унікальність та багатофункціональність Музей Івана Гончара до сьогодні не став предметом спеціального ґрунтовного дослідження. Тому розробка представленої теми становить значний інтерес й актуальність з точки зору заповнення прогалин у вивченні, відтворенні повномасштабної картини розвитку української культури й історії.

Важливо додати, що окреслена проблема не була предметом спеціальних наукових досліджень.

Наукова розвідка ґрунтується на джерелах поточного архіву Національного центру Народної культури «Музей Івана Гончара».

Мета роботи – здійснити комплексний аналіз функціонування Національного центру народної культури «Музей Івана Гончара» як наукової, дослідної установи.

Виклад основного тексту. Протягом останнього десятиліття Музей Івана Гончара, як і вся країна перебуває в надскладних екстремальних умовах. За низкою ознак ці умови повністю відповідають назвам: гібридна війна, гібридні конфлікти, гібридні загрози. В грудні 2019 р. Європейський союз у резолюції визначив, що гібридні загрози – це широкий спектр скоординованих методів та дій, що використовуються ворожими державами та недержавними акторами з метою ураження вразливих демократичних держав та інституцій, не переступаючи межу формального розв'язання військових дій [10]. В «Глосарії з гібридних загроз» знаходимо такі визначення: це «скоординовані та синхронізовані дії, які навмисно спрямовані на системні вразливості демократичних держав та інститутів, за використанням широкого кола засобів» [1]. У тому ж виданні дається визначення «гібридних конфліктів»: «це ситуація, коли сторони конфлікту утримуються від відкритого використання збройних сил один проти одного, натомість покладаючись на комбінацію військових залякувань (відсутність нападу), експлуатації економічних та політичних вразливостей та дипломатичних чи технологічних засобів для досягнення своїх цілей і «гібридної війни» [1]. Гібридна війна визначається як «ситуація, коли країна вдається до відкритого використання збройних сил проти іншої країни або недержавного суб'єкта, до того ж поєднуючи інші засоби (такі як економічні, політичні та дипломатичні)» [1]. Дослідниця Т. Рева відзначає наступні аспекти кореляції цих понять: «по-перше, це спільні актори для гібридної війни і гібридних загроз, тобто діяльність державних і недержавних акторів (учасників) різних рівнів; по-друге, синтетичний характер методів досягнення цілей, який передбачає комбінування традиційного та нетрадиційного інструментарію впливу; по-третє, домінування невійськових засобів досягнення стратегічних та тактичних цілей. По-четверте, асиметричний характер впливу, тобто нелінійні, багаторівневі та латентні атаки на різноманітні сфери життєдіяльності суспільства від функціонування демократичного політичного режиму до моральних установок у суспільстві. На думку дослідниці, поняття «гібридні загрози» є ширшим за поняття «гібридні війни», тобто охоплює різноманітні явища, що несуть деструктивний характер для демократичного режиму завдяки застосуванню комбінацій різних методів, де гібридні війни виступають одним з найефективніших засобів впливу» [14].

Із 2014 р. Україна перебуває в умовах гібридних загроз. Без оголошення війни, за допомогою «зелених чоловічків», твердження «іхтамнет» держава-агресор росія анексувала український Крим, провела «референдум», внесла український півострів до своєї конституції як територіальну складову. Одночасно окупувала частину території Донецької та Луганської областей, «придбала» у місцевих воєнторгах важке озброєння для місцевих колаборантів, ввела невеликі групи російських військовослужбовців, здійснювала загальне керування і коригування захоплення території. 22 лютого 2022 р. росія розпочала повномасштабне вторгнення в Україну, одночасно застосовує такі методи як дискредитація української влади, поширення неправдивої, часто брехливої інформації, перекручування фактів; залучення на свій бік відомих і впливових осіб у спосіб «від якого важко відмовитися» тощо.

Отже, майже десять років Україна перебуває в стані нестабільності, травми, втрачає людські життя, руйнуються міста і села, критична інфраструктура, економіка загалом. Зрозуміло, що під час війни, навіть якщо її так певний час і не називали, країна лівову частку бюджету спрямовувала на військові цілі. Разом із тим, перебуваючи в надважких умовах, заклади культури і мистецтва країни не припинили своєї діяльності, винаходили нові форми і методи роботи, застосовували новітні технології для надання культурних послуг широкому колу осіб, і в такий спосіб психологічно, морально підтримували громадян країни. Не став виключенням і Національний центр народної культури «Музей Івана Гончара».

З огляду на те, що Центр позиціонує себе, насамперед, як науково-дослідний, то основними завданнями закладу є: розробка наукових концепцій, тематичних напрямів, тематико-експозиційних планів та проєктів художнього оформлення експозицій і виставок; проведення науково-практичних конференцій, семінарів, симпозіумів, круглих столів із залученням провідних українських і закордонних фахівців; написання досліджень, публікацій, монографій, статей; укладання буклетів, путівників, каталогів, участь у наукових конференціях та семінарах; участь у підготовці наукових видань, пов'язаних з профілем закладу тощо [16].

Важливою умовою ефективного функціонування наукового закладу є склад співробітників, рівень їхньої професійної компетенції. Інформація щодо складу і чисельності працівників Центру знайдена нами в щорічних планах роботи закладу. З них, зокрема, помітно, що загальна кількість працюючих становить 81 особа [11]. Адміністрація Центру складається з генерального директора, чотирьох заступників за напрямками роботи. Далі штатний розпис містить наступні посади: учений

секретар, двадцять два старших наукових співробітників, три наукових співробітників, два провідних наукових співробітника, один молодший науковий співробітник, п'ять завідувачів відділами, п'ять завідувачів секторами, три реставратори, два художники, один екскурсовод. Варто зазначити, що в штаті передбачена посада провідного інженера-програміста, що в нинішніх умовах є вкрай потрібно і актуально. Решта – допоміжний та технічний склад. Тобто, більшість співробітників (52 особи) – це фахівці з вищою освітою, які здійснюють науково-дослідну, культурно-просвітню, видавничу, експозиційну роботу, реставраційну роботу.

Співробітники Музею Івана Гончара регулярно в різний спосіб підвищують свої знання, навички, уміння. В цьому контексті широко використовується Центр неперервної культурно-мистецької освіти Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, де музейні працівники проходять навчання за різними програмами. Так, лише у 2023 р. планувалося навчання за наступними навчальними програмами: «Захист культурних цінностей України: проблеми та перспективи», «Сучасні технології у музейній справі», «Актуальні проблеми роботи музеїв на сучасному етапі», «Реалії та перспективи оновлення діяльності музеїв у нових соціокультурних умовах», «Музейна педагогіка і музейна комунікація: форми взаємодії» [13].

Основною діяльністю музеїв є облік та збереження пам'яток, що знаходяться в закладі. Від співробітників така діяльність вимагає компетентності, уважності, відповідальності, добросовісності. Спеціалісти своєчасно обліковують нові надходження до музею, систематично ведуть записи в книзі надходжень, інвентарних книгах, книзі обліку тимчасового зберігання, здійснюють санітарну обробку нових надходжень, проводять фотозйомки (оцифрування) музейних колекцій, наукову інвентаризацію (укладання науково-уніфікованих паспортів, шифрування, звірка наявності музейних предметів з фондово-обліковою документацією тощо).

Із початком повномасштабної війни росії проти України першочерговим завданням для всіх співробітників стало збереження найбільшого скарбу – музейної збірки. Було прийнято рішення про облаштування фондосховища на цокольному поверсі будівлі (перенесення фондового обладнання та музейних предметів, розміщення та підготовка пакувального обладнання). Велася активна внутрішня комунікація у команді Музею для окреслення пріоритетних напрямів діяльності у період війни та прийняття тактичного плану дій. Колектив Музею згуртувався та спрямував зусилля, щоб забезпечити збереження та переміщення музейних предметів у більш безпечне місце.

Проводилася робота з порятунку музейної збірки в умовах війни: залучення благодійних ресурсів (коштів, пакувальних та інших матеріалів для порятунку музейної збірки); пошук підрядників, комунікація та супровід виготовлення тари для пакування колекції; закупівля пакувальних та інших необхідних матеріалів, забезпечення логістичних процесів для порятунку колекції; замовлення, пошук підрядників та супровід виконання проекту із встановлення системи відео нагляду для музею.

Протягом 2022 р. запаковано музейні предмети I та II черги – 19.998 одиниць. Пакування іншої частини збірки триває у 2023 р. [9].

Упродовж всього періоду існування закладу важливим напрямом роботи було формування музейної колекції. Не стало виключенням й останнє десятиліття. Основними джерелами її поповнення є пошук та придбання різних предметів через фондово-закупівельну комісію, проведення експедицій, дарунки меценатів і небайдужих громадян.

Дані, наведені в таблиці, дають уявлення щодо динаміки поповнення основного фонду музею:

Роки	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Музейні предмети	939	514	670	704	462	444	153	272	521

(Таблицю складено авторами за Звітами роботи НЦНК «Музей Івана Гончара» 2014-2022 рр.)

За нескладними підрахунками помітно, що за останні дев'ять років фонд Музею збільшився на 4.679 предметів. Важливо зауважити, що музейна колекція поповнюється переважно за рахунок дарувальників і меценатів. Так, за 2016-2021 рр. музейну збірку поповнено 2.433 одиницями зберігання коштом родини Гончарів і дарувальників за повної відсутності державного фінансування. Загальна вартість предметів становила 351.550 \$ [3].

У рік початку повномасштабної війни музейна колекція збільшилася на 521 предмет. За групами зберігання ситуація виглядає так: дерево – 37 одиниць зберігання, живопис 6 од., тканини-одяг – 411 од., кераміка-скло – 2 од., архів 65 од. [9].

Важливим напрямом роботи є щорічна організація фольклорно-етнографічних експедицій зі збору фольклору та предметів матеріальної культури українського народу. Так, у 2016 р. здійснено

фольклорні експедиції по визначених населених пунктах Чернігівської, Житомирської, Київської, Івано-Франківської областей [2]. В період 2016-2021 рр. співробітниками Музею досліджено 150 населених пунктів у 15 областях України. Зібрано майже 3000 од. фольклору [3]. Під час експедицій фахівці оцифровують зразки традиційного вбрання, записують інформацію про традиційний одяг та святковий календар, хід весільного обряду, здійснюють відеофіксацію обрядів, фотографії унікальних зразків тканих виробів та сорочок тощо [8].

Від початку великої війни у таких екстремальних умовах проводити заплановані експедиції неможливо, тож цей напрям не відзначився високими результатами, хоча проведено декілька експедицій, зокрема в села Погребищенського району Вінницької обл. У рамках підготовки до експедиції здійснено попереднє дослідження згадок про музикантів із сіл району, зокрема в журналі «Zbiąg wiadomości do antropologii krajowej» 1884 р., де описуються музики з сіл Черемошне та Левківка. Вдалося відшукати родичів музик, деякі фотографії, спогади та зафіксувати кілька обрядових і ліричних пісень.

Друга експедиція відбулася спільно з науковцями Музею Революції Гідності до зруйнованих під час бомбардувань рашистами 7 квітня 2022 р. міст і сіл Київщини (м. Буча, м. Бородянка, м. Ірпінь) та Житомирщини (м. Малин). Обстежено зруйновані церкви Різдва Пресвятої Богородиці (збудована 1862 р.) у с. В'язівка, Коростенського р-ну, Житомирської обл.: здійснено фотофіксацію місця, окреслено збитки та руйнівні втрати. Здійснено відбір для музеїв артефактів, які мають історичну та мистецьку цінність і знаходилися під дощем у процесі руйнування. Як зафіксовано у звіті, ці речі речі перебувають на тимчасовому збереженні [9].

Робота в цьому напрямі продовжувалася 2023 р. Із метою запису традицій та обрядів, пов'язаних із хлібом у народній культурі, заплановано здійснити фольклорно-етнографічні експедиції до таких населених пунктів: Бубнівська Слобідка, Прохорівка, Ліпляве Золотоніського р-ну Черкаської обл.; Пристроми Переяславського р-ну Київської обл. Також здійснити фронтальне обстеження регіонів Кантакузівка, Білоусівка, Бирлівка, Вишневе, Степанівка Драбівського району, Черкаської обл.; Оржиця, Хорол Полтавської обл.; Муровані Курилівці, Бершадь, а також повторний виїзд до Літинського та Гайсинського р-нів Вінницької обл. У Хмельницькій обл. відвідали Білогір'я, у Тернопільській – Лановець. Окрім того, заплановано здійснити серію експедицій в рамках міжнародного проекту «Project to defend Ukrainian culture» [13].

Для будь-якої наукової установи обов'язковою складовою роботи є наукові дослідження, підготовка та публікація наукових робіт, апробація результатів дослідження на наукових конференціях різних рівнів, участь у наукових семінарах, круглих столах тощо. Саме це визначає авторитетність, фаховість, компетентність співробітників і репрезентативність самої установи.

У звіті Музею за 2018 р. наукова робота працівників закладу, окрім традиційної участі у конференціях і підготовки 11 наукових статей, містила: створення найповнішого словника українських танців (із науковим коментарем), розробка наукових тем «Роль жінки у суспільстві кінця ХІХ - початку ХХ століття на прикладі українських народних пісень», «Основні напрями розвитку фігуративного народного малярства Центральної України ХІХ – першої половини ХХ століття», «Образ гончара в українському фольклорі», «Культурно-мистецька спадщина Івана Гончара у соціокультурному просторі другої половини ХХ століття» тощо [5].

Статистика щодо наукових досягнень закладу у 2019 р. наступна: участь у 13 Всеукраїнських та міжнародних наукових конференціях; 23 статті, публікацій та наукових досліджень; 8 наукових та науково-популярних видань [6]. У 2021 р. співробітники музею взяли участь у 8 міжнародних, всеукраїнських конференціях, круглих столах, семінарах; підготовлено і надруковано 17 наукових розвідок переважно у фахових виданнях [8]. Окрім того, Музей майже кожного року є організатором наукових конференцій. Так, у вересні 2021 р. проведена Міжнародна науково-практична онлайн конференція «Майбутнє етнографічних музеїв та колекцій». Мета її – вивчити і представити новітній досвід у галузі музеєзнавства та колекціонування і простежити, як він накладається на бачення етнографічного музею та колекції митцем Іваном Гончаром. У межах запропонованої теми працювало п'ять секцій [8]. Вагомим науковим доробком співробітників музею є укладання покажчика «Науковці друкуються», в якому оприлюднюються праці науковців, які працювали з початку створення Музею Івана Гончара. Триває робота з підготовки до друку наступних томів історико-етнографічного мистецького альбому І.М. Гончара «Україна й українці», книги «Житийський круг Івана Гончара», бібліографічного покажчика «Музей Івана Гончара: становлення, діяльність, розвиток» тощо. Із сумно відомих причин протягом 2022 р. співробітниками музею підготовлено лише 10 наукових робіт [9].

Поряд із цим у 2022 р. активізувалась участь співробітників музею у наукових заходах, що проходили в режимі онлайн. Так, науковці долучалися до роботи практичного ZOOM – семінару у форматі питань-відповідей щодо загроз і втрат у час війни і допомоги культурній спадщині України з

групою міжнародних експертів з Іспанії, Нідерландів, Сирії (Організатори: Штаб порятунку спадщини (HERI) та HERITAGE for PEACE (17 березня 2022 р.). Музей був представлений у дводенному онлайн семінарі з розробки спільної методики оцінювання збитків та ризиків для об'єктів культурної спадщини України, пошкоджених чи втрачених у час російсько-української війни. Організатори – Штаб порятунку спадщини, Національний Музей Революції Гідності, FAR, ICCROM (11-12 квітня 2022 р.).

Дослідниця Т. Пошивайло брала участь у роботі Міжнародної конференції музейників ICOM, що проходила у Празі. Тема доповіді: «Сила музеїв». Акцент на стані українських музеїв у час російсько-української війни» (серпень 2022 р.). У жовтні того ж року М. Вертюк взяла участь у воркшопі «Needs assessment of optimum support to the Ukrainian cultural sector and strengthening collaborations between Ukraine and the EU» із метою вироблення рекомендацій для програм ЄС на підтримку культурного сектора в Україні [9].

Науковці працюють над своїми науковими темами, пов'язаними з вивченням традиційної народної культури. Тема наукових інтересів доволі широка: «Етнохореографічні особливості давньоукраїнського обрядового танцю «Журавель», «Роль жінки у суспільстві наприкінці XIX - початку XX ст. на прикладі українських народних пісень», «Проблеми класифікації зразків етнотанцювальної спадщини українців», дослідження пов'язані з історією народних музичних інструментів тощо [6].

Обов'язковою складовою діяльності науковців Музею є науково-методична робота. Аналіз звітної документації і детальне ознайомлення з напрямками і обсягом такого виду діяльності свідчить про активність, професійність і компетентність наукового складу закладу. Так, співробітники закладу регулярно надають консультації науковцям, народним майстрам, музейникам із питань української традиційної культури. Музей є базою практики для студентів Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв (студенти 3 курсу спеціальності «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»), Київського національного університету ім. Т. Шевченка (інститут філології, студенти 1 курсу, спеціальність «Етнокультурологія з поглибленим вивченням іноземної мови»), Київського національного університету культури та мистецтв (студенти 2 курсу спеціальність «Музезнавство, пам'яткознавство»), Інституту декоративно-вжиткового мистецтва ім. М. Бойчука тощо [7]. Науковці закладу долучалися до участі в експертній консультації з Головою Верховної Ради 2016 р. щодо ситуації в країні і шляхів подолання кризи в галузі культури.

За звернення житомирської адміністрації, співробітники Музею Івана Гончара надали методичну допомогу в організації заходів із нагоди відзначення Дня гідності і свободи; в організації і проведенні святкування Калити, Свята Миколая та свята «Козацький гарт» в Українському домі для соціально незахищених груп дітей. Надавалася консультація і методична допомога в створенні нового експозиційного залу в Обухівському краєзнавчому музеї [2]. Активно залучалися фахівці до розробки завдань для дитячої аудиторії: квест про козацтво для проведення Івана Купала в Легедзино, квест виставковою іконою «Борисівка» для дітей; завдання для роботи з виставкою живопису «Марія Нелеп» для дітей різних вікових груп тощо [7].

Професіоналізму сприяло прагнення співробітників до навчання, участь у семінарах, тренінгах для музейних співробітників та для розвитку педагогічних навичок. Цьому сприяли відвідування музеїв як в Києві, так і в інших містах, таких, як Житомир, Коломия, Луцьк, Ужгород, Рівне, Полтава, Чернігів, Одеса, а також ознайомлення з діяльністю музейної сфери Румунії (Яси), Молдови (Кишинів), Німеччини (Берлін, Дессау); регулярне відвідування зустрічей Музейного клубу (Київ). Науковці музею були учасниками стратегічної сесії з питань розвитку культурної спадщини в Україні, що проводив Український Культурний Фонд, а також курсу «Проектний менеджмент для лідерів культури», що проводила Британська рада [5].

Науковці Музею займалися рецензуванням наукових концепцій музейних закладів, друкованих досліджень, дисертацій, монографій та дипломних проєктів. Увага була зосереджена на організації та проведенні тематичних лекцій для середніх загальноосвітніх шкіл та дитячих шкіл мистецтв. Авторитет і компетентність співробітників закладу сприяла тому, що їх запрошували до участі у головуванні в журі та організаційних міських, регіональних і національних конкурсах, а також до участі в організаційних комітетах і комісіях з присудження міських, обласних і національних премій у галузі народної культури [12].

Наукові співробітники Національного центру народної культури «Музей Івана Гончара» активно залучалися до експертної діяльності. Так, 2021 р. представники від Національного центру працювали у групі при Міністерстві культури та інформаційної політики України з розробки проєкту стану народних художніх промислів України з зазначенням видів НХП, збережених у традиційних художніх практиках та які потребують державної підтримки. Участь у створенні «Порівняльної таблиці видів НХП України» визначених Постановою Кабміну у співпраці з НСНМУ та Музеєм Івана Гончара (від Музею працювали

– ст. н. с. Т. Пошивайло, К. Качур). Також виконувалася робота в засіданнях Художньої ради при Департаменті культури КМДА і участь у засіданнях Редакційно-художньої ради при колегії Укрпошти – з питань видання поштових марок, маркованих конвертів та карток України. Заклад був представлений і в роботі експертної ради з присудження стипендії Президента України для молодих майстрів народного мистецтва» при Міністерстві культури та інформаційної політики України [12].

Висновки. Національний центр народної культури «Музей Івана Гончара», перебуваючи в умовах гібридних загроз, продовжує працювати і проводити активну науково-дослідну роботу силами відносно невеликого штату науковців за напрямками: пошук, поповнення і комплектування фондів; проведення обліку нових надходжень; організація і проведення фольклорно-етнографічних експедицій; створення тематично-експозиційних планів; організація, проведення чи участь у наукових конференціях різних рівнів; підготовка й оприлюднення результатів наукових досліджень, організація і проведення семінарів-практикумів, круглих столів, тренінгів, лекцій тощо. Музей є базою практик для студентів культурно-мистецьких вишів, в тому числі Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. Співробітники музею активно залучаються до експертної діяльності, входять до складу громадських рад при державних установах. Водночас активізації потребують такі аспекти науково-дослідної роботи, як: розширення тематики експозиційних планів, активізація участі в розробці і реалізації культурологічних програм і проєктів, розробка й проведення лекційної роботи, написання сценаріїв заходів; участь у наукових заходах міжнародного і республіканського рівнів.

Список використаної літератури

1. Глосарій з гібридних загроз / За ред. Гришко С. В. Харків : ХНУРЕ, 2021. 113 с. URL: <https://warn-erasmus.eu/ua/glossary/> (дата звернення 14.09.2023 р.).
2. Звіт Про роботу Національного центру народної культури «Музей Івана Гончара» за 2016 р. *Поточний архів НЦНК*. 17 с.
3. Звіт Про роботу Національного центру народної культури «Музей Івана Гончара» за 2016-2021 рр. *Поточний архів НЦНК*. 34 с.
4. Звіт Про роботу Національного центру народної культури «Музей Івана Гончара» за 2017 р. *Поточний архів НЦНК*. 18 с.
5. Звіт Про роботу Національного центру народної культури «Музей Івана Гончара» за 2018 р. *Поточний архів НЦНК*. 21 с.
6. Звіт Про роботу Національного центру народної культури «Музей Івана Гончара» за 2019 р. *Поточний архів НЦНК*. 19 с.
7. Звіт Про роботу Національного центру народної культури «Музей Івана Гончара» за 2020 р. *Поточний архів НЦНК*. 17 с.
8. Звіт Про роботу Національного центру народної культури «Музей Івана Гончара» за 2021 р. *Поточний архів НЦНК*. 22 с.
9. Звіт Про роботу Національного центру народної культури «Музей Івана Гончара» за 2022 р. *Поточний архів НЦНК*. 20 с.
10. Підгірна В. Н., Гладиш А. Гібридні загрози: нові виклики та можливості для України. *Управління та адміністрування в умовах протидії гібридним загрозам національній безпеці: Матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 7 груд., 2021 р.)*. Київ : ДУІТ, ХНУРЕ. 2021. 294-296. URL: <https://philarchive.org/archive/МАК-14> (дата звернення 12.09.2023 р.).
11. План роботи Національного центру народної культури «Музей Івана Гончара» на 2018 р. *Поточний архів НЦНК*. 17 с.
12. План роботи Національного центру народної культури «Музей Івана Гончара» на 2021 р. *Поточний архів НЦНК*. 18 с.
13. План роботи Національного центру народної культури «Музей Івана Гончара» на 2023 р. *Поточний архів НЦНК*. 14 с.
14. Рева Т.С. Гібридні загрози та гібридні війни: сутність та аспекти взаємодії. *Вісник Львів. ун-ту. Серія філос.-політолог. студії*. 2022. Вип. 40. С. 186–191. URL: http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/40_2022/24.pdf (дата звернення 21.09.2023р.).
15. Селівачов М. Іван Гончар у 1960-1970-х роках. *АНТ*. 2006. № 16-18. С. 189-197.
16. Статут Національного центру народної культури «Музей Івана Гончара» (нова ред.). URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=07NSA1B16C> (дата звернення 14.07.2023).

References

1. Gryshko S. V. (2021). Glossary of hybrid threats. Harkiv. 113 p. Retrieved from: <https://warn-erasmus.eu/ua/glossary/> [in Ukrainian].
2. Report on the work of the National Center of Folk Culture «Ivan Honchar Museum» for 2016. *Current archive CFC*. Kyiv [in Ukrainian].

3. Report on the work of the National Center of Folk Culture «Ivan Honchar Museum» for 2016-2021. *Current archive CFC*. Kyiv [in Ukrainian].
4. Report on the work of the National Center of Folk Culture «Ivan Honchar Museum» for 2017. *Current archive CFC*. Kyiv [in Ukrainian].
5. Report on the work of the National Center of Folk Culture «Ivan Honchar Museum» for 2018. *Current archive CFC*. Kyiv [in Ukrainian].
6. Report on the work of the National Center of Folk Culture «Ivan Honchar Museum» for 2019. *Current archive CFC*. Kyiv [in Ukrainian].
7. Report on the work of the National Center of Folk Culture «Ivan Honchar Museum» for 2020. *Current archive CFC*. Kyiv [in Ukrainian].
8. Report on the work of the National Center of Folk Culture «Ivan Honchar Museum» for 2021. *Current archive CFC*. Kyiv [in Ukrainian].
9. Report on the work of the National Center of Folk Culture «Ivan Honchar Museum» for 2022. *Current archive CFC*. Kyiv [in Ukrainian].
10. Pidgirna, V., Gladyshevskaya A. (2021). Hybrid threats: new challenges and opportunities for Ukraine. Upravlinnyya ta administruvannya v umovah protydii zagrozam nacionalnoi bezpechi: Proceedings of the 2th AllUkrainian Scientific and Practical Conference. P. 294-296. Kyiv. Retrieved from: <https://philarchive.org/archive/MAK-14> [in Ukrainian].
11. Work plan of the National Center of Folk Culture «Ivan Honchar Museum» for 2018. *Current archive CFC*. Kyiv [in Ukrainian].
12. Work plan of the National Center of Folk Culture «Ivan Honchar Museum» for 2021. *Current archive CFC*. Kyiv [in Ukrainian].
13. Work plan of the National Center of Folk Culture «Ivan Honchar Museum» for 2023. *Current archive CFC*. Kyiv [in Ukrainian].
14. Reva, T.S. (2022). Hybrid threats and hybrid wars: essence and aspects of interaction. *Bulletin of Lviv University*, 40, 186–191. Retrieved from: http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/40_2022/24.pdf [in Ukrainian].
15. Selivachov, M. (2006). Ivan Honchar in the 1960s and 1970s. *ANT*, 6-18, 189-197. [in Ukrainian].
16. Statute of the National Center of Folk Culture «Ivan Honchar Museum» (new edition). http://consultant.parus.ua/?doc=07NSA1B16C_ [in Ukrainian].

SCIENTIFIC RESEARCH PRACTICES OF THE NATIONAL CENTER OF FOLK CULTURE «IVAN HONCHAR MUSEUM» IN THE CONDITIONS OF HYBRID THREATS

Vilchynska Iryna – Doctor of Political Sciences, Professor,
Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv University of Culture
Sviatnenko Anna – PhD in History, Associate Professor, Department of Art Management
and Event Technologies, National Academy of Culture and Arts Management
Orlov Roman – master's student of the department of art management and event technologies,
National Academy of Culture and Arts Management

An attempt was made to comprehensively investigate the possibilities of the socio-cultural potential of the National Center of Folk Culture «Ivan Honchar Museum»; the state and directions of research activities of the «Ivan Honchar Museum» in the conditions of Russia's war against Ukraine were analyzed; it was proved that in the conditions of hybrid threats, the museum continued to effectively engage in expeditionary work, conducting scientific activities, accounting for new receipts, scientific and methodical research, etc.

Key words: Ivan Honchar Museum, research practices, hybrid threats.

UDC 001.85:930.85]:327.5(477)

SCIENTIFIC RESEARCH PRACTICES OF THE NATIONAL CENTER OF FOLK CULTURE «IVAN HONCHAR MUSEUM» IN THE CONDITIONS OF HYBRID THREATS

Vilchynska Iryna – Doctor of Political Sciences, Professor,
Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv University of Culture
Sviatnenko Anna – PhD in History, Associate Professor, Department of Art Management
and Event Technologies, National Academy of Culture and Arts Management
Orlov Roman – master's student of the department of art management and event technologies,
National Academy of Culture and Arts Management

The urgency of the problem. The museum is not just a static repository of cultural and historical realities of Ukraine of the 16 th – 20 th centuries, but also a dynamic modern multi-functional socio-cultural institution that actively popularizes Ukrainian folk culture in Ukraine and abroad through effective research practices.

The scientific novelty lies in the fact that for the first time the state and directions of scientific research activities of the Museum of Ivan Honchar in the conditions of Russia's war against Ukraine have been analyzed. The analysis is based mainly on archival materials, which are introduced into scientific circulation for the first time.

The research methodology is based on the application of a systematic approach and a set of the following methods: cultural, analytical, comparative-historical, art-based for comprehensive coverage of the outlined issues and the formulation of substantiated conclusions.

Conclusions. The research can become the basis for the development of the museum's long-term development strategy. The National Center of Folk Culture «Museum of Ivan Honchar», being in the conditions of hybrid threats, continues to work and conduct active scientific and research work by the forces of a relatively small staff of scientists in the areas of: search, replenishment and completion of funds; accounting for new receipts; organization and conduct of folklore and ethnographic expeditions; creation of thematic exhibition plans; organization, holding or participation in scientific conferences of various levels; preparation and publication of the results of scientific research, organization and holding of seminars-workshops, round tables, trainings, lectures, etc. The museum is a practice base for students of cultural and artistic universities, including the National Academy of Culture and Arts Management. Museum employees are actively involved in expert activities, are members of public councils at state institutions. At the same time, such aspects of scientific and research work need to be intensified, such as: expanding the subject of exposition plans, intensifying participation in the development and implementation of cultural programs and projects, developing and conducting lecture work, writing event scenarios; participation in scientific events of the international and republican levels.

Key words: Ivan Honchar Museum, research practices, hybrid threats.

Надійшла до редакції 18.04.2024 р.

УДК 008:930.85/130.2 +778+791+355

«ПРОСТОРОВА ОПТИКА» В РЕВІЗІЇ ІСТОРИЧНОЇ ДИНАМІКИ МЕДІАТИЗАЦІЇ ТА ВІЗУАЛІЗАЦІЇ

Фанагей Ростислав Дмитрович – магістр культурології, аспірант

кафедри етики, естетики та культурології, Київський національний університет ім. Т.Г. Шевченка, м. Київ.

<https://orcid.org/0000-0001-8640-082X>

DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.v48i.811>

rostyslav.fanagei@gmail.com

Російсько-українська війна радикальним чином проявляє те, що базовий модерний взаємозв'язок між медіа та візуальними практиками в умовах пізньої модерності призводить не до раціональної візуалізації, а радше увиднення – особливого способу бачення, що новим чином оформлює повноту тілесного досвіду та вписується в його повноту. В силу визначальності критичного історизму для культурного дослідження це виявлення є недостатнім самим по собі, а потребує методологічної та історико-культурної ревізії взаємозалежності способу бачення, війни та медіа. «Просторова оптика», як узагальнення методологічних зсувів в пізньомодерній гуманітаристиці, є варіантом такої ревізії з акцентом на практичному виробництві присутності – зв'язку тілесних здатностей та матеріальностей, що їх оформлюють, посилюють та заміщують – в організації світо-стосунку.

Ключові слова: «просторова оптика», війна, медіа, візуалізація, присутність, увиднення, практика, технологія, пізня модерність.

Постановка проблеми. Наприкінці лютого 2022 р. російсько-українська війна перейшла в новий стан, що безвідносно наукових концептуалізацій всередині українського суспільства є практично самозрозумілим як тотальна екзистенційна загроза. Але поза внутрішньою само зрозумілістю загрози існує постійна потреба у концептуальному включенні цієї війни в ширші контексти. Необхідно визначити її в цих контекстах та її значення для них.

Контексти, в які цю конкретну війну та війну загалом, включає гуманітаристика, позірно здаються суто теоретичним, а отже і незначними, з повсякденної перспективи. Але питання, яке, узагальнюючи множину підходів, можна сформулювати в цьому міждисциплінарному полі, є фундаментальним: що значить ця війна в контексті історії культури?

У ньому можна виділити два взаємозалежних аспекти, перший з яких безпосередньо пов'язаний з суспільно-політичним виміром: як визначити, а отже і розуміти, цю війну в історико-культурному контексті – національному, глобальному, та на їх перетині. Таке визначення лежить в основі суспільних настроїв, політичних оцінок, мотивацій та, як результат стратегічного планування, зокрема і безпосередньо воєнного. Всередині українського суспільства від таких визначень у тягlostі національно-визвольної боротьби, залежить консолідація. З іншого боку, обґрунтований такою контекстуалізацією маркер-визначення на міжнародному рівні дозволяє іншим проводити історичні аналогії, вписувати конкретну ситуацію в прийнятні патерни макро-системної взаємодії, а отже і формувати відповідні реакції.

Другий аспект є спеціалізованим та методологічним: як ця війна визначає (історико-) культурне дослідження. З одного боку, мова йде про загальну взаємозалежність предмету та методу, постійне визначення якої є необхідним для того, щоб дискурс залишався науковим, а не лише ідеологічним. З іншого ж боку, на якому акцентується увага в даному дослідженні, ця війна може визначити дослідження загалом, змінювати розуміння культури в історичній динаміці. Адже нинішній етап російсько-української війни має особливу рису, яка підважує сформовані підходи та змушує до нових концептуалізацій не лише у військовій справі – це є перша велика війна з масовим залученням пізньомодерних медіа.